

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

16. An in aliquo casu teneatur invasus occidere aggressorem, & sub pœna peccati mortalis se defendere? Ex p. 5. t. 4. r. 14.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

4. Tum secundo, quia potuit iste minari ex iracundia, minae autem, quibus aliquis ita feruens, & iracundia impulsus usus est, attendendae non sunt, l. 1. ubi Angel. C. si quis imper. maled. facit l. ob hac verba ff. de his, qui no. infam. traditur in l. quod calore ff. de regul. iur. in c. si quis iratus §. notandum 2. q. 3. Paris. conf. 54. m. 32. vol. 4.

5. Tum tertio, quia esto quod adimpleat promissum, nihilominus viri graues, regulariter loquendo, non praestant fidem detractoribus, maxime de personis Ecclesiasticis detractoribus, sed potius cordate, & mature animaduertunt eos sepe decipi, & decipere, inuidia & passione agi, rem exaggerare, & ex multa elephanta fingere, ac propterea timent illud Ecclesiast. 19. Qui credit cito, leuis corde est, & minorabitur, id est erit modicus mente, vt ait Arabicus, vt amens, vt vertit Syrus. Non ergo propter vanum istum timorem de contrahenda infamia apud graues viros licere poterit Religioso occidere sic minantem.

6. Praeterea quarto, quia esto quod illi credant detractori; adhuc supersunt multa media ad tollendam hanc ignominiam; afferendo videlicet dixisse falsum, constare oppositum, esse maledicum, &c. non ergo ad tollendam illam suppetit vnicum solum medium, scilicet mors calumniatoris, quae alioquin est malum irremediabile, & priuatio maioris boni, quam ignominia ipsa. Ad quod etiam quidam defuit doctrina Suarez, in tom. de fide, spe & charitate disputat. 13. de bello sect. vl. numer. 5. ubi inquit, quod calumnia, quae timetur inferenda Religioso non debet propullari tam violenta, & truculenta vi, qualis est officio suspecti calumniatoris, sed veritatis manifestatione.

7. Et haec omnia docet Lezana contra Amicum, & per consequens contra Caramuelem, qui etiam videat Paqualigum in quast. can. cent. 1. quast. 32. & in Decisionibus moral. decis. 441. in quibus locis sententiam à docto Caramuele defensam, impugnat, sed quia de tali quaestione habemus Oraculum sacrae Congregationis, non est amplius de illa dubitandum.

RESOL. XV.

An liceat priuato homini occidere gladio, veneno, proditorie, insidiis, aliove quouis modo Regem tyrannice dominantem: Ex p. 5. tit. 4. Res. 21.

§. 1. Dicunt aliqui primo, non licere priuata auctoritate occidere tyrannum, qui est legitimus dominus, & contrarium dicere est haereticum, vt probat Castro lib. 4. de Heresibus, ver. Tyrannus, & definitum est in Concilio Constantiensi sess. 15. Dicunt secundo, Tyrannus qui vi, vel fraude regnum inuasit, potest priuata auctoritate occidi, seruatis tamen duabus conditionibus. Prima est, si aliter non possit Respublica liberari à tyrannide. Secunda, si non timeantur maiora damna. Ratio est, quia talis non est verus Princeps & dominus subditorum, sed hostis. At hostem licet occidere tempore belli, ergo & Tyrannum. Consequentia patet, quia talis tyrannus gerit quasi continuum bellum cum Regno, vel Republica. Ita Henricus Stroncersdoff. de Iustitia, & iur. in 2. 2. D. Thom. 9. 64. artic. 3. q. 3. Caietanus in 2. 2. q. 64. artic. 3. Salonijs ibid. contron. 1. Sotus de Iustit. lib. 5. o. 1. artic. 3. Malderus 2. 2. D. Thom. rr. 3. c. 1. dub. 4. Lessius de Iustit. lib. 2. c. 9. dub. 4. n. 7. Molina com. 4. tract. 3. disp. 6. num. 2. & ante omnes D. Thom. in 2. sent. disp. vl. q. 2. artic. 2. in corp. & ad 3. & lib. 2. de regim. Principum, c. 6. Couarruuias in lib. 4. Decret. de matrim. part. 2. c. 3. §. 4. num. 6. & alij communiter.

Tom. VIII.

2. Sed his non obstantibus mihi placet sententia Filiucij tom. 2. tract. 18. cap. 1. numer. 14. vbi docet, quod si praedicta sententia intelligatur pro eo tempore, quo tyrannus aliquis inuaderet alienum regnum, & in ipso actu inuasionis, sic videtur opinio satis probabilis, nec vlli Principi praedictum asserens, supponi enim deberet contra eiusmodi tyrannum subditos regni quod inuaditur, iure posse bellum agere, & se defendere ab iniusta inuasione, & cum Expeditione via soleat esse de medio tollere ducem aduersarij exercitus, si haec executioni demandetur, non apparet in quo redargui possit. Si verò etiam extendatur ad eundem tyrannum qui inuaserit regnum, & retineat qualemcumque possessionem Principatus & administrationem, sic dubia & suspecta mihi est, & nemini iure consulenda, tum quia nullus delicti à possessione debet, nisi prius audiatur, & iudicetur, tum quia euidenti patenti sceleris, quamuis accusationem & probationem non requirat, exigit tamen sententiam declaratiuam, ex glol. in c. euidentia de accus. Tum denique, quia priuato cuiusque iudicio tam grauis res minimè concedenda est, sed publicum iudicium postulat, & tanquam vltimum remedium adhibendum, cum alia non profuerint. Et haec omnia Filiucius loco citato, quae ante ipsum docuerunt Azorius tom. 2. lib. 11. c. 5. q. 10. & videtur etiam docere Syluius in 2. 2. D. Thom. 9. 64. artic. 3. concl. 2. vbi tunc ait, licitum esse occidere tyrannum, quando nullum habens ius ad Regnum illud per vim inuadit, seu occupat, loquitur igitur in ipso actu inuasionis, in quo etiam Filiucius & Azorius concedunt licere tyrannum interficere.

RESOL. XVI.

An in aliquo casu teneatur inuasus occidere aggressorem, & sub poena peccati mortalis se defendere? Ex p. 5. tract. 4. Res. 14.

§. 1. Suprà satis visum est inuasum posse licite occidere aggressorem, nunc videndum est an aliquando teneatur. Et quidem Sotus de iust. lib. 5. q. 1. art. 8. Syluius in 2. 2. D. Thom. 9. 64. a. 7. quæritur 1. Aragon. in 2. 2. D. Thom. 9. 64. a. 7. & alij asserunt, posse contingere casum vt teneatur inuasus sub poena peccati mortalis se defendere; vt si Princeps, aut quauis alia persona Reipublicae perquam commoda ab impio aliquo & scelerato impeteretur, tunc enim prodigalitas esset vitæ suae, non se iniuria, laceffitum defendere.

2. Sed hanc opinionem nouitatis fundatam esse docet Petr. Binsfeldius de iniurijs & damno dato, c. 1. quast. 5. conclus. 7. & inuehitur contra Sotum, quia cum Scriptura hortetur nos ad ponendam vitam etiam pro inimicis, non distinguit de persona publica & priuata.

3. Verùm Soti sententiam ego puto cum Molina de iust. tom. 4. rr. 3. disp. 14. n. 2. probabilissimam esse. Dico igitur quod quando aggressus persona esset, cuius vita multum Reipublicae vel in spiritualibus, vel in temporalibus referret, teneretur sub reatu culpae lethalis interficere aggressorem si posset, vt vitam suam conseruaret. Probat, quoniam igitur de communi maximo bono, in cuius praedictum non potest sine culpa lethali non conseruare suam vitam medio illo illicito, neque ad id censenda est facta ei facultas à Deo, cuius quod dominium est vita ipsius, nihil impediende damno inuasoris in quod sua culpa incidit. Idem videtur esse si ex eius morte sequeretur maximum detrimentum familiae, vt vxori ac filiis, quos alere teneretur, quamuis enim cedere possit iuri suo, permitiendo, se ab aggressore interfici, ne aggressor damnum mortis temporalis & aeternae incurreret, non tamen posset cedere iuri suorum, quibus vita ipsius est necessaria, & quibus ali-

menta educationem ac protectionem debet, quæ à vita ipsius pendet. In his omnibus consentit Sotus, &c. Hac Molina.

RESOL. XVII.

An licitum sit occidere inuasorem, si ex eius morte sequatur notabile damnum Reipublicæ, quia est persona valde necessaria, ut si aggressor est Rex, Dux, &c?

Et an liceat absque censura cap. si quis suadente percutere Pontificem pro defensione necessaria: Ex p. 5. tr. 4. Ref. 2.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 11. Ref. 6 §. Nec obstat à lin. 7. vel. 8. à vers. docent. enim.

§. 1. **N**egatiuè respondent communiter Doctores, & ideo Bannez de *inst.* 2. 64. art. 7. concl. 2. sic ait. Quando ex morte aggressoris sequitur notabile damnum Reipublicæ, tunc tenetur homo potius pati mortem, quam occidere inuasorem cum tanto damno boni communis, & hoc ipsa natura nos docet; experimur enim quod grauius elementa proprios motus deorsum obliuiscuntur, & ascendunt sursum, ne detur vacuum, quod esset maximum damnum vniuersi. Sed nihilominus dicimus, quod si occiderit inuasorem defendendo propriam vitam cum moderamine inculpatae tutelæ, non peccat contra iustitiam commutatiuam per comparationem ad inimicum occisum; sed peccat mortaliter contra charitatem, & pietatem, contra patriam, & insuper contra iustitiam commutatiuam per comparationem ad Reipublicam, cui maximum infert detrimentum. Ita ille.

2. Sunt tamen Doctores, quibus durus videtur hic sermo, & licet fateantur heroicum fore permittere prius te occidi quam occidas eo casu, v.g. te inuadentem Principem, dicunt tamen non te obligari ad eiusmodi duram conditionem; & ideo non desinam hic adnotare Petr. Binsfeldium de *iniuriis, & damno dato*, c. 1. *quæst.* 5. *concl.* 6. hanc sententiam mordicus docere, sic enim ait. Sexta conclusio. Contra quemcumque iniuste inuadentem licet se defendere, etiam occidendo cum debito moderamine, contra Dominicum à Soto *lib.* 5. de *inst.* & *iure* q. 1. a §. qui existimat, quod si aggressor esset Rex, vel Dux, vel alia persona Reipublicæ valde necessaria, inuasus autem esset persona valde vilis, cuius vita ad bonum commune parum referret, quod tum inuasus ille charitate cogatur mortem potius ferre, quam alteri inferre conclusionem tradunt Angel. in *ver. defensio*, in *princ.* S. Anton. in *3. p. tit.* 4. *cap.* 3. §. 1. Syluester in *ver. Bellum* 2. q. 1. Antea Armilla in *ver. defensio*, n. 4. dum volunt talem defensionem esse licitam contra quoscumque etiam Superiores & maiores. Vasquius *lib. Illustrium contr.* c. 18 n. 8. Marfil. in *d. conf.* 4. n. 6. & Cardijn. Zabarella in *Clem. 1. de penis*, dum docent quod licet absque censura excommunicationis, si quis suadente, percutere Pontificem pro defensione necessaria, & allegat Marfil. pro hac doctrina Innocent. in *c. quanta*, de *sen. excom.* & hæc communis est opinio, à qua non est recedendum, cum non solum lex naturalis dicat, sed omnia iura vim vi repellendam permittant, nec distinguant; vbi ergo leges & iura non distinguunt, nec nos distinguere debemus per *l. de pretio*, ff. de *publ. in rem actio*. gloss. Bartol. Alber. & alios ibidem. Cum enim talis defensio sit iuris naturalis, conuenit vnicuique, vbi que, semper, & contra quemcumque personam, vnde etsi persona sit publica, & Reipublicæ necessaria, si iniuste aliquem inuadat, inuasus potest se defendere, etiam occidendo, modo moderamen iustitiam non excedat, si alius modus non sit elabendi, nec in hoc læditur charitas, quæ quando est ordinata, incipit à se ipso, ita vt possim vitam meam præferre vitæ alterius cuiuscumque personæ, & hæc omnia docet Binsfeldius *vbi supra*. Quam sententiam antea docuerat Paulus Comitulus in *resp.*

§. 1. **N**egatiuè respondet Samuel de Lublino *de summula casuum*, ver. *Bellum*, num. 3. vbi sic ait. Qui de exercitu æquo fugit inimicum, & videt periculum, aut quemuis hominem in via iacentem, quem necesse est conculcare, aut si fugiens gradum siliat in manus inimici venire, non licebit eum conculcare, & occidere, ne ipse fugiens occidatur. Ratio est, quia puer iacens in via, vel dormiens, est iustus possessor viae, & sic ille iustum excipiat, & moriatur, non nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit auctor rixæ, sed tota culpa, & pena est inferenda in alterum, qui inuasit, &c. Ex p. 5. tr. 4. Ref. 34.

§. 1. **N**egatiuè respondet Samuel de Lublino *de summula casuum*, ver. *Bellum*, num. 3. vbi sic ait. Qui de exercitu æquo fugit inimicum, & videt periculum, aut quemuis hominem in via iacentem, quem necesse est conculcare, aut si fugiens gradum siliat in manus inimici venire, non licebit eum conculcare, & occidere, ne ipse fugiens occidatur. Ratio est, quia puer iacens in via, vel dormiens, est iustus possessor viae, & sic ille iustum excipiat, & moriatur, non nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit auctor rixæ, sed tota culpa, & pena est inferenda in alterum, qui inuasit, &c. Ex p. 5. tr. 4. Ref. 34.

2. Nec licet occidere innocentem in casu, quo aggressor te inuadat, & occidere minetur, quem tu volens occidere non posses, nisi simul quemdam interimas, à cuius tergo aggressor semper exiit, vt eo veluti quodam scuto se defendat, & nihilominus te de medio tollere affectet. Ita ille, & ante illum Sayrus in *Clau. Regia* *lib.* 7. c. 12. num. 17. & ex parte Petrus Navarra de *restit.* *lib.* 2. c. 3. n. 135. & Turrianus in *2. 2. 10. 2. disp.* 26. *dub.* 2. n. 28.

3. Sed ego puto in his casibus posse inuasum occidere innocentem, si aliter vitam suam defendere non possit. Et quo ad primum casum ita docet Corduba *lib.* 2. q. 38. *dub.* 2. & Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 9. num. 59. & ratio est, nam iste ius habet ad fugam via publica, quo iure non potest priuari in tanto discrimine ratione infantis,

mor. lib. 4. q. 10. n. 15. & Emanuel Rodriq. in *sum.* tom. 1. *cap.* 220. n. 8. vbi ita asserit. [Por defendere la vida licito es mater al Principe, porque aunque los vassallos deuen anteponer la vida del Principe à la suya propia, esto se ha de entender, quando està el Principe en estrecha necesidad puesto, no pudiendo huyr el peligro en que està; empero poniendose de su voluntad à este peligro, del qual si quiere se puede librar, no están sus vassallos obligados à poner su vida al tablero por la suya. Verdades, que si el Principe no solamente es bueno, mas tambien es muy necesario para el Reyno, tanto que de su muerte probablemente se seguirian muchos males, en este caso haria vna obra heroica el vassallo no se defendiendo, como lo dize Cord. *lib.* 1. q. 9. 38. contra Soto que le obliga à no matarle por su defension, porque poner obligacion à vn hombre que viendo la muerte al ojo, no se defiende della, es negocio graue.] Ita Rodriquez, Sed horum Doctorem sententiam in vno casu tantum admittunt aliqui, quando inuasus à Principe, probabiliter sibi metueret ex subitanea nece periculum animæ. Ita Malderus in *2. 2. D. Thom.* tr. 3. c. 1. *dub.* 7. *ass.* 3. qui citat Sotum & Toletum. Verum ego primam sententiam omnino tenendam esse puto cum Molina *tom.* 4. tr. 3. *disp.* 14. *concl.* 2. Lessio *lib.* 2. c. 9. *dub.* 8. n. 4. quando ex interitu Principis sequeretur bella ciuilia ob successiõnem.

RESOL. XVIII.

An qui inuaditur, possit se tueri cum periculo mortis alius innocenti?

Et quid, si innocens sit infans, & sine Baptismo mortuus?

Et an si inuasor tibi obiciat innocentem tanquam clypeum suum, vt post eum latians impue te intrinsecus, & fugere non possis, tenearis mortem subire; vel possis inuasori, & innocenti inferre, cum moderamine se defendendo?

Et quid, si quis aggrediatur aliquem iniuste & alius se interponat, vt rixam diuidat, & ille ad fugiendam iustum rixantis protegat se retro hunc mediatorum, & sic ille iustum excipiat, & moriatur, non nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit auctor rixæ, sed tota culpa, & pena est inferenda in alterum, qui inuasit, &c. Ex p. 5. tr. 4. Ref. 34.

§. 1. **N**egatiuè respondet Samuel de Lublino *de summula casuum*, ver. *Bellum*, num. 3. vbi sic ait. Qui de exercitu æquo fugit inimicum, & videt periculum, aut quemuis hominem in via iacentem, quem necesse est conculcare, aut si fugiens gradum siliat in manus inimici venire, non licebit eum conculcare, & occidere, ne ipse fugiens occidatur. Ratio est, quia puer iacens in via, vel dormiens, est iustus possessor viae, & sic ille iustum excipiat, & moriatur, non nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit auctor rixæ, sed tota culpa, & pena est inferenda in alterum, qui inuasit, &c. Ex p. 5. tr. 4. Ref. 34.

2. Nec licet occidere innocentem in casu, quo aggressor te inuadat, & occidere minetur, quem tu volens occidere non posses, nisi simul quemdam interimas, à cuius tergo aggressor semper exiit, vt eo veluti quodam scuto se defendat, & nihilominus te de medio tollere affectet. Ita ille, & ante illum Sayrus in *Clau. Regia* *lib.* 7. c. 12. num. 17. & ex parte Petrus Navarra de *restit.* *lib.* 2. c. 3. n. 135. & Turrianus in *2. 2. 10. 2. disp.* 26. *dub.* 2. n. 28.

3. Sed ego puto in his casibus posse inuasum occidere innocentem, si aliter vitam suam defendere non possit. Et quo ad primum casum ita docet Corduba *lib.* 2. q. 38. *dub.* 2. & Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 9. num. 59. & ratio est, nam iste ius habet ad fugam via publica, quo iure non potest priuari in tanto discrimine ratione infantis,